

Oponentní posudek bakalářské práce

Název bakalářské práce: Deforestace v Demokratické republice Kongo

Autor bakalářské práce: Jakub Sobotka

Vedoucí bakalářské práce: Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.

Oponent bakalářské práce: Doc. Ing. Ivo Machar, Ph.D.

Bakalářská práce (BP) se zabývá problematikou deforestace/odlesňování v Demokratické republice (DR) Kongo. BP o rozsahu 51 číslovaných stran vychází z rešerše a kompilace dostupných odborných zdrojů. Je škoda, že autor BP nevyužil světové databáze odborné literatury, volně dostupné na UPOL i pro studenty (SCOPUS, Web of Science), z nichž mohl čerpat více zdrojů, které jsou k tropickým lesům Afriky neuvěřitelně bohaté. BP je bohužel poměrně chudá i na dokumentaci doprovázející a rozšiřující vlastní text (BP obsahuje pouze 4 obrázky).

Autor BP správně vystihuje klíčové problémy studovaného geografického regionu DR Kongo: Jedná se o jednu z nejchudších zemí rozvojového světa, která současně disponuje mimořádně velkým a téměř nevyužitým přírodním bohatstvím, přestože už zhruba 60 let tato země není belgickou kolonií.

Autor BP v Úvodu práce uvádí jeden tradovaný omyl – tropické deštné lesy nejsou „plícemi planety“ (str. 8) – těmi jsou zelené a hnědé řasy a sinice v oceánech. V prvních kapitolách BP autor zevrubně popisuje fyzickogeografickou a socioekonomickou charakteristiku DR Kongo. Název kapitoly č. 1.2. „Biosféra“ je poněkud matoucí a ke všemu název této kapitoly v textu od str. 12 neodpovídá jejímu názvu uvedenému v Obsahu. Pojem „biosféra“ zahrnuje celý oživený povrch planety Země (tzv. globální ekosystém), nelze jej tedy vztahovat na jednu konkrétní zemi. Navíc, tato kapitola se avizovanému popisu ekosystémů v DR Kongo věnuje pouze velice obecně v prvním odstavci a celý text kapitoly je ve skutečnosti o Úmluvě o biologické rozmanitosti (CBD). Je to škoda, protože literatury o tropickém deštném pralese v Africe je dostatek i z pera českých autorů (Jeník, Prach, Storch, Grim, Plešinger...). Obrázek č. 2 na str. 14 by zasluhoval v textu stručné vysvětlení, co jsou „ekoregiony“. Legenda v obrázku využívá velmi podobné odstíny barev, takže některé typy ekoregionů z legendy nelze v obrázku vůbec identifikovat.

Na str. 17 autor BP analyzuje demografickou strukturu současného obyvatelstva DR Kongo a uvádí velmi významné informace o mimořádně vysokém tempu růstu početnosti

populace (ostatně typickém nejen pro subsaharskou Afriku). Toto zjištění je možná pro problematiku deforestace klíčové – možná se jím mohl autor BP hlouběji zabývat. Jde totiž o obecný problém většiny rozvojových zemí, který má samozřejmě zcela zásadní environmentální důsledky.

V kapitole 3 autor BP rozebírá terminologii, vztahující se k deforestaci. U termínu „degradace lesa“ uvádí autor BP příklad s vlivem oteplení klimatu na smrkové monokultury v nižších polohách (str. 22). To však není vhodně zvolený příklad, protože degradaci lesního prostředí (tedy trvalých ekologických podmínek lesního biotopu) způsobí již samotné zavedení smrkové monokultury – to se projeví procesem podzolizace v horních půdních horizontech, změnou kyselosti a typu humusové organické vrstvy, změnou biodiverzity stanoviště, atakem saprofytických organismů na smrky atd. (a vůbec nemusí docházet ani ke klimatické změně). Na str. 22 dole se objevuje další tradovaný omyl - pro zalesnění (aforestaci a reforestaci) vůbec není příznačné, že se v jejich důsledku zvyšuje biodiverzita. Pravdou je opak: biodiverzita často v důsledku zalesnění původně nelesních biotopů významně klesá a to platí i v kulturní krajině!

Kapitola 4. popisuje současný stav lesů v DR Kongo. Číselný údaj v hektarech o celkové rozloze lesa v Kongu je asi chyba (10. řádek shora na str. 24). Místo „nadzemská biomasa“ (str. 24) mělo být uvedeno „nadzemní“. V popisu biodiverzity lesů v Kongu autor používá pouze stručné, velmi obecné a opakující se údaje o vysoké biodiverzitě, což je škoda (a chybí zde nějaká dokumentace – přímo se nabízí, že zde mohly být zařazeny např. obrázky diagnostických druhů pralesa, schéma struktury pralesa, grafy statistik úbytku ploch pralesa atd.). Autor BP na str. 25 uvádí, že údaje o míře deforestace v Kongu jsou rozporuplné – a hned v dalších větách komentuje deforestaci v Kongu jakoby přesné číselné údaje byly známy – není to tedy určitý protimluv? Obrázek č. 4, znázorňující konkrétní situaci lesů v Kongu je poněkud málo přehledný – plochy koncesí k těžbě jsou špatně rozlišitelné. Pokud byl obrázek skutečně autorem BP upraven (nejen přepíráván), mohla být jeho kvalita v BP vyšší.

Kapitola 5. zajímavou formou přibližuje problematiku správy chráněných území v DR Kongo a správně zdůrazňuje problémy tzv. paper parks. Některé biologické termíny v této kapitole mohl autor BP konfrontovat alespoň s Wikipedií, aby je uváděl správně (str. 29 - druh primáta nemůže být uváděn jednoslovným názvem; latinské názvy druhů uvádíme v odborném textu kurzívou; šimpanzi a šimpanzi bonobo jsou dva druhy?).

Kapitola 6. detailně hodnotí právní rámec deforestace v DR Kongo. Na str. 32 (druhý odstavec zdola) autor zmiňuje „zónování“, z textu však vůbec není jasné, o jaké zóny a čeho (lesa? krajiny?...) jde.

Kapitola 7. se zabývá příčinami deforestace v DR Kongo. Mezi významnými příčinami deforestace uvádí autor BP „přeměnu lesa na zemědělskou půdu“ – v jiných místech BP však autor správně uvádí, že zemědělské využití půdy po odstranění tropického pralesa je pouze velmi krátkodobá záležitost a po několika letech je nutno půdu lesu zase vrátit, protože ji dále nelze obdělávat. Jde tedy v takovém případě skutečně o plnovýznamovou deforestaci? Bylo by dobré, aby autor BP tuto záležitost blíže vysvětlil při obhajobě práce. U příčiny „těžba palivového dříví“ by bylo při obhajobě BP vhodné vysvětlit, zda na palivo mohou být využívány i velké pralesní stromy – oponentovi se tato možnost nezdá reálnou. Výroba dřevěného uhlí se dle autora BP provádí neefektivně – je potřeba vysvětlit, jak je to myšleno (str. 34). Na str. 36 (třetí odstavec shora) autor BP uvádí, že většina těžby dřeva v DR Kongo probíhá selektivně. V odborné literatuře panuje na základě desítek studií ohledně selektivního kácení v tropických deštných lesích shoda v tom, že selektivní kácení není považována pro tento typ ekosystému za destruktivní hrozbu (rozhodně významně nesnižuje biodiverzitu pralesa, protože v podstatě napodobuje jeho přirozenou dynamiku). Překvapivě na další straně (str. 37) autor BP píše, že většina dřeva je v DR Kongo vytěžena řemeslným způsobem. Co tedy platí – selektivně nebo řemeslně? A co je to „řemeslný způsob“ těžby?

Kapitola 8. nabízí některá řešení deforestace v DR Kongo. Autor BP by mohl při obhajobě své BP stručně zmínit, zda jeho názor na řešení deforestace v DR Kongo je spíše skeptický nebo naopak, zda vidí nějaké možnosti konkrétních reálných řešení tohoto problému.

Kapitola Diskuze je volnou úvahou autora BP, nikoliv standardní diskusí vlastních zjištění a originálních závěrů s literaturou a jinými autory, řešícími obdobné téma.

Závěr:

Předložená BP obsahuje některé drobné nedostatky (viz výše). Bylo by vhodné, aby na připomínky a dotazy oponenta k BP autor práce stručně reagoval při obhajobě. Práce celkově splnila cíle vytčené v zadání a je doporučena k obhajobě.

Navrhovaná klasifikace: C

V Olomouci 18. 6. 2016

Podpis oponenta: